

บทที่ 4

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาทัศนะของเจ้าหน้าที่รัฐต่อความขัดแย้งและการจัดการความขัดแย้งในสังคมไทย โดยกลุ่มตัวอย่างคือ เจ้าหน้าที่รัฐในหน่วยงานราชการและรัฐวิสาหกิจที่มีโครงการพัฒนาหรือมีส่วนในการจัดการกรณีความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนจำนวน 444 คน การสำรวจทัศนะทำโดยการใช้แบบสอบถามส่งทางไปรษณีย์ เจ้าหน้าที่รัฐที่ตอบกลับมา ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุอยู่ในช่วง 31-50 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป ทำงานในหน่วยงานของรัฐโดยเฉลี่ย 18 ปี เป็นเจ้าหน้าที่รัฐระดับกลาง ลักษณะที่สำคัญที่ทำให้เจ้าหน้าที่รัฐมีความแตกต่างกัน คือ ตำแหน่ง และการเคยมีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการปัญหาความขัดแย้ง ซึ่งเป็นตัวแปรที่สำคัญในการวิเคราะห์การรับรู้เกี่ยวกับความขัดแย้งและความโน้มเอียงทางอำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐ

ผลของการสำรวจทัศนะแบ่งเนื้อหาออกเป็น เรื่อง คือ การรับรู้ของเจ้าหน้าที่รัฐเกี่ยวกับความขัดแย้ง ทัศนะของเจ้าหน้าที่รัฐต่อประเด็นอำนาจและการแก้ไขความขัดแย้ง และความโน้มเอียงทางอำนาจนิยมของเจ้าหน้าที่รัฐ

ด้านการรับรู้ของเจ้าหน้าที่รัฐเกี่ยวกับความขัดแย้ง มีประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชนและการตรวจสอบอำนาจรัฐตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 ซึ่งเจ้าหน้าที่รัฐได้ประเมินตนเองว่ามีความรู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญฉบับนี้ในระดับปานกลาง (พอรู้)

ด้านความสนใจติดตามปัญหาการชุมนุมประท้วง เจ้าหน้าที่รัฐเกือบทั้งหมดให้ความสนใจติดตามปัญหา

ด้านการรับรู้ของเจ้าหน้าที่รัฐเกี่ยวกับปัญหาของส่วนราชการผ่านการวิพากษ์วิจารณ์ของกลุ่มชาวบ้านที่ชุมนุมประท้วง เจ้าหน้าที่รัฐมีการรับรู้ต่อประเด็นปัญหาไม่แตกต่างจากคนทั่วไปเพราะมีหลายประเด็นปัญหาเจ้าหน้าที่รัฐกลุ่มตัวอย่างตอบรับการวิพากษ์วิจารณ์ เช่น หน่วยงานรัฐไม่แจ้งข้อมูลข่าวสารให้ชาวบ้านทราบอย่างถูกต้องครบถ้วน ข้าราชการส่วนภูมิภาคตอบสนองส่วนกลางมากกว่าชาวบ้านในท้องถิ่น พยายามสลายการชุมนุมประท้วงโดยสงบของชาวบ้าน ส่วนราชการใช้ประชาสัมพันธ์สร้างความชอบธรรมให้กับรัฐ

ด้านปัญหาที่เจ้าหน้าที่รัฐรับรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่าวิธีการมีส่วนร่วมของชาวบ้านเกือบทุกวิธีได้สร้างปัญหาให้กับหน่วยงานรัฐ แต่การปิดถนนเป็นวิธีการมีส่วนร่วมที่สร้างปัญหามากที่สุด

ด้านการรับรู้ปัญหาที่สำคัญของชาวบ้านผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการพัฒนาของรัฐ เจ้าหน้าที่รัฐรับรู้ต่อปัญหาการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโครงการมากกว่าปัญหาที่เป็นผลประโยชน์ของชาวบ้าน เช่น การเรียกร้องสิทธิในที่ดินทำกิน การเรียกร้องค่าชดเชย ฯลฯ

ด้านการรับรู้เกี่ยวกับผู้ที่มีบทบาทในการแก้ไขความขัดแย้งได้ดีที่สุด เจ้าหน้าที่รัฐมีความเห็นว่าหน่วยงานรัฐที่เป็นเจ้าของโครงการเป็นผู้ที่แก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้ดีที่สุด เป็นการชี้ให้เห็นว่าหน่วยงานรัฐจะต้องมีการปรับตัวเพื่อการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามการที่

เจ้าหน้าที่รัฐมีการรับรู้ปัญหาที่สำคัญของชาวบ้านคือการเรียกร้องการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจนั้น แต่มีเจ้าหน้าที่รัฐเป็นจำนวนน้อยที่ยอมรับบทบาทของประชาสังคม การร่วมมือกันแก้ไขปัญหา หรือการร่วมมือกันในรูปแบบพหุภาคี นอกจากนี้การให้ความสำคัญกับรัฐบาลหรือรัฐมนตรีในการแก้ไขความขัดแย้งเป็นการแสดงให้เห็นถึงการรวมศูนย์อำนาจในการตัดสินใจ

ทัศนะของเจ้าหน้าที่รัฐต่อประเด็นเกี่ยวกับอำนาจในการจัดการความขัดแย้ง พบว่ามีความเห็นเป็น 2 ด้าน ด้านหนึ่งคือการยอมรับในหลักการการมีส่วนร่วมและสิทธิเสรีภาพของประชาชน อีกด้านหนึ่งคือการปฏิเสธต่อวิธีการเคลื่อนไหวหรือการมีส่วนร่วมของประชาชน

หลักการที่เจ้าหน้าที่รัฐให้การยอมรับนั้น ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนตรวจสอบอำนาจรัฐตามรัฐธรรมนูญ การให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและโครงการพัฒนาของรัฐ การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ.2540 ประชาธิปไตยที่แท้จริงต้องมีทั้งการเลือกตั้งและการมีส่วนร่วมทางตรง การชุมนุมประท้วงสามารถผลักดันการเปลี่ยนแปลงนโยบายได้ การไม่เห็นด้วยการใช้กำลังปราบปรามและการจัดมีอบชนมีอบเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง และการเห็นด้วยกับการที่ NGO สนับสนุนให้ประชาชนเรียกร้องสิทธิอันพึงมีพึงได้จากรัฐ

ส่วนความเห็นเป็นที่ปฏิเสธต่อวิธีการนั้น ได้แก่ การชุมนุมประท้วงส่วนใหญ่ถูกชกจู่โดยบุคคลที่สาม การจับกุมดำเนินคดีผู้ที่ปิดถนนหรือบุกคุกสถานข้าราชการ การมอง NGO ในภาพลบว่า NGO หรือนักวิชาการบางกลุ่มมีความลำเอียงเข้าข้างชาวบ้านในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง มีอคติต่อการเคลื่อนไหวของ NGO ในปัจจุบัน และมองว่า NGO เป็นองค์กรที่ขาดความน่าเชื่อถือ ไม่น่าไว้วางใจ

การยอมรับความขัดแย้งอย่างมีเงื่อนไขของเจ้าหน้าที่รัฐนั้นแสดงให้เห็นถึงการมีอคติ ซึ่งเกี่ยวข้องกับปัญหาอำนาจนิยมด้วย เพราะอคติมาจากความไม่ไว้วางใจกัน สงสัยพฤติกรรมระหว่างกัน และมีท่าทีที่เป็นปฏิปักษ์ อาจทำให้การแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งมีโอกาสประสบความสำเร็จได้น้อยลง

ผู้วิจัยใช้คะแนนร้อยละ 60 ของคะแนนสูงสุด เป็นเกณฑ์ตัดสินความโน้มเอียงไปสู่อำนาจนิยม พบว่ามีเจ้าหน้าที่รัฐเพียงร้อยละ 33.5 หรือเพียง 1 ใน 3 ที่มีความโน้มเอียงทางอำนาจนิยม ความไม่ชัดเจนในอำนาจนิยมมาจากความเห็นของเจ้าหน้าที่รัฐที่เป็น 2 ด้าน ด้านหนึ่งยอมรับในหลักการสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชน แต่ในแง่ของวิธีการปฏิบัติ เจ้าหน้าที่รัฐปฏิเสธการแสดงออกที่ทำทนายอำนาจรัฐ และคำถามที่ใช้ไม่สามารถวัดทัศนคติที่เป็นอำนาจนิยมได้อย่างชัดเจน ทำได้เพียงการสำรวจทัศนคติทั่วไปจากสถานการณ์ความขัดแย้งที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน แต่เมื่อใช้คะแนนร้อยละ 70 ของคะแนนสูงสุด เป็นเกณฑ์ตัดสินความโน้มเอียงไปสู่อำนาจนิยม พบว่ามีเจ้าหน้าที่รัฐถึงร้อยละ 86.8 ที่มีความโน้มเอียงไปในทางอำนาจนิยม ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเกณฑ์ระดับนี้จะประเมินความโน้มเอียงได้ดีกว่า เพราะคำถามที่ถามทัศนคติของเจ้าหน้าที่รัฐเป็นคำถามทั่วไปเกี่ยวกับสถานการณ์ความขัดแย้งและมีความชัดเจนในแต่ละข้อ ผู้ตอบสามารถแสดงจุดยืนของตนเองที่ชัดเจนได้ นอกจากนี้ยังพบว่าเจ้าหน้าที่รัฐที่มีตำแหน่งเกี่ยวข้องกับโครงการโดยตรง และเจ้าหน้าที่รัฐที่มีตำแหน่งในฝ่ายผู้สนับสนุนโครงการ มีทัศนคติโน้มเอียงทางอำนาจสูงกว่าเจ้าหน้าที่รัฐฝ่ายปกครอง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา เจ้าหน้าที่รัฐยอมรับในระดับของหลักการการมีส่วนร่วมและสิทธิเสรีภาพของประชาชน แต่ปฏิเสธในระดับของการปฏิบัติ ไม่ยอมรับวิธีการเคลื่อนไหวและการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญ เพราะเป็นการแสดงให้เห็นถึงการมีอคติต่อบทบาทของประชาชน และความไม่เข้าใจในแนวทางของสันติวิธีที่ถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าหน้าที่รัฐระดับกลางและมีตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ต้องลดอคติ โดยการปรับเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อความขัดแย้งไปในทางที่สร้างสรรค์ และสร้างความเข้าใจในวิธีการจัดการกับความขัดแย้งโดยสันติวิธีอย่างถูกต้องครบถ้วนให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐ